

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Adressefelt

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 14/2019

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Jon Olav Holvik

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22
nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 18. januar 2021

I behandlingen har deltatt: Nora Lund Lefdal
Marianne Abeler
Trond Jørgensen
Lars Christian Finstad

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge. SPKs vedtak stadfestes.
Salærkravet dekkes i sin helhet.

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han tjenestegjorde i Libanon i ██████████ i perioden ██████████ til ██████████, og i ██████████ i perioden ██████████ til ██████████. Klager tjenestegjorde som ██████████.

Klager vokste opp i ██████████ sammen med sine foreldre og ██████████. Han har beskrevet en fin oppvekst, hvor han bl.a. spilte i et musikkband på fritiden. Klager er i dag gift og har ██████████ voksne barn.

Klager var ██████████ år gammel da han reiste ut i FN-tjeneste. Han hadde på dette tidspunkt fullført førstegangstjeneste. Klager ble selv ikke utsatt for beskytning, men opplevde etter det opplyste granatnedslag og PLO- og Falangistenes makt demonstrasjoner. Han avfyrte ved en anledning vådeskudd mot en forsamling mennesker. Han har også forklart at han kjørte på en minelagt vei i Libanon. Han har selv gitt uttrykk for at den første kontingenten var den mest belastende, og at uvissheten ved ikke å vite hva som skjedde var den største belastningen.

Av utdanning har klager gått på yrkesskole i tidsrommet ██████████. Klager har fagbrev som ██████████ og ██████████ fra 19██████████. Han har også gått ██████████ ved ██████████ i tidsrommet 19██████████-19██████████. Bakgrunnsdokumentasjonen viser at klager har hatt et stabilt skole- og utdanningsforløp både før og etter FN-tjenesten.

Klager kom raskt i arbeid etter FN-tjenesten og han har bak seg et variert yrkesliv som ██████████ og ██████████. Arbeidshistorikken viser at klager har hatt stabile og langvarige ansettelsesforhold. Det fremkommer ingen opplysninger om utfordringer med å fungere i arbeid for klager før i 2010. Klager drev et eget firma, ██████████ på slutten av ██████████. Fra ██████████ arbeidet han for ██████████, hvor arbeidsoppgavene var av administrativ art. Her hadde han ansvaret for ██████████ og ██████████.

Klagers symptomutvikling synes å starte i 2010, 32 år etter tjenesten. Før dette foreligger det ingen tidsnære opplysninger om PTSD eller andre psykiske lidelser. I januar 2010 er det beskrevet at klager ble fort sliten og trett samt at han følte seg svært utkjørt etter hardt arbeid. Klager ble langtidssykemeldt i totalt 101 dager for muskelplager/myalgier. I februar 2012 møtte han «veggen» og ble langtidssykemeldt for depresjon i 138 dager. Klager startet deretter psykologbehandling hos psykolog ██████████ og psykolog ██████████ (Forsvaret/██████████). Klager var også langtidssykemeldt for depresjon i 85 dager i 2013. Klager ble innvilget 50 % uførepensjon med yrkesskadefordeler i vedtak datert henholdsvis 11. juli 2014 og 24. november 2015 fra NAV. Samme år startet han i en 50 % stilling som ██████████ ved ██████████. Selskapet gikk konkurs i ██████████ 2016. Kort tid før konkursen ble klager 100 % sykemeldt fra 50 % stillingen. I perioden 2014-2015 arbeidet klager sammenhengende frem til den nevnte sykemeldingen og konkursen i 2016. Uføregraden ble økt fra 50 til 100 % i vedtak av 11. februar 2019, med virkning fra 1. oktober 2018. Det fremgår av vedtaket fra 2019 at NAV mener hele uførheten skyldes yrkesskaden. Klager er også innvilget menerstatning gruppe 3.

Krav om kompensasjon og billighetserstatning ble fremsatt for Statens pensjonskasse (SPK) 8. august 2014. Statens pensjonskasse (SPK) tilkjente i vedtak 8. mai 2015 kr. 392 756,- i billighetserstatning, beregnet etter en varig medisinsk invaliditetsgrad på 40 %.

I forbindelse med det fremsatte kravet, innhentet SPK en spesialisterklæring fra psykolog Jan Rimau, datert 1. februar 2017. Erklæringen ble avgitt i henhold til mandatet for den særskilte kompensasjonsordningen. I erklæringen la Rimau til grunn at det var sannsynliggjort årsakssammenheng mellom FN-tjenesten og plager forenlig med Posttraumatisk stresslidelse (F43.1). Rimau vurderte klagers tilstand til å utgjøre en varig medisinsk invaliditet på 25 %.

I vedtak av 27. februar 2017 avslo SPK klagers krav på kompensasjon. Advokat Jon Olav Holvik påklaget avslaget på vegne av klager. SPK fant ikke grunnlag for å omgjøre vedtaket, og saken ble sendt frem for klagebehandling. Nemnda fattet 25. mai 2018 vedtak om hjemvise saken til SPK for ny behandling og innhenting av en ny og uavhengig spesialisterklæring. Bakgrunnen for dette var at Rimau i mellomtiden hadde mistet sin autorisasjon som følge av vedtak fra Statens helsetilsyn, hvor det het at han ikke tilfredsstilte kravene om varsomhet, nøyaktighet og objektivitet. Nemnda mente derfor at det var grunn til å stille spørsmål ved premissene for hans vurdering i saken, og fant det rimelig at det ble innhentet en ny erklæring.

Det ble deretter innhentet en ny erklæring fra psykologspesialist Arnold Myrvang, datert 27. februar 2019. Erklæringen er avgitt i tråd med mandatet fra Forsvarsdepartementet. Myrvang konkluderte med at klager har pådratt seg PTSD og tilbakevendende depressiv lidelse som følge av tjenesten, og anslår den varige medisinske invaliditeten som følge av dette til 34 %. SPK fattet deretter nytt vedtak i saken 12. juni 2019. SPK fastholdt i vedtaket at det ikke var sannsynliggjort årsakssammenheng mellom tjenesten og de anførte plagene. Advokat Jon Olav Holvik påklagde vedtaket 24. juni 2019. SPK fant ikke grunn til å omgjøre vedtaket, og saken ble sendt frem for ny klagebehandling.

Skadelidte og hans advokat deltok under nemndsmøtet via digital overføring. Det samme gjorde en representant for SPK.

2. Klagenemndas vurdering

Saken gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner del I og del II.

Rett på kompensasjon etter forskriften forutsetter i henhold til § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som har bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014, hvor det heter:

Ved en anvendelse av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, i slike tilfeller kunne gi grunnlag for kompensasjon. Det forutsettes naturligvis at det ikke foreligger holdepunkter for at den psykiske belastningsskaden skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon.

Tolkningsanvisningen rekker derfor ikke lenger enn forutsetningene for den. Hvis det foreligger tidsnære bevis som gir en forsvarlig bevisbedømmelse av årsaken til personellens plager, er man derfor utenfor området for tolkningsanvisningen, og her gjelder de alminnelige krav til bevis.

Formålet med de lempeligere krav til bevis, er å fange opp de tilfeller som ligger langt tilbake i tid og hvor det ikke lar seg gjøre å fremskaffe tilstrekkelig med bevis som gjør det sannsynlig at skadelidte ble påført en psykisk belastningsskade under tjeneste. Ved anvendelsen av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, danne grunnlag for vurderingen av om skadelidte er berettiget til en kompensasjon. I den sammenheng vil konsistensen i skadelidtes forklaring over tid ha særlig relevans, samt om skadelidtes forklaring om psykiske plager er avgitt på et tidspunkt forut for innføringen av kompensasjonsordningen. Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker

til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Hvis det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon.

Foreligger nedtegnelser mv som ligger tett opp mot tjeneste, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil de være særlig viktige ved bevisbedømmelsen. Foreligger slike opplysninger, er man utenfor området for tolkningsanvisningen. Tilsvarende gjelder ved vurderingen av nye bevis som sannsynliggjør at skadelidte uansett ville ha fått sine plager eller uansett ville ha falt ut av arbeidslivet.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en nærmere vurdering av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1570 i Lie-dommen fremkommer:

Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): «Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning».

Etter forskriften del II gjelder de alminnelige krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevistema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I.

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse og det er ingen begrensninger i hvilke bevis som kan fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s 1546 og Rt. 2010 s 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

Det foreligger ingen tidsnære opplysninger eller dokumentasjon etter FN-tjenesten som omhandler posttraumatiske stressymptomer eller andre psykiske lidelser. Nedtegnelser på psykiske plager forekommer første gang i et journalnotat datert 13. februar 2012 fra [redacted], 32 år etter endt tjeneste. Det lange tidsrommet fra tjenesten og frem til psykiske plager oppstod hos klager, taler imot at plagene har sin årsak i tjenesten.

Som det er redegjort for i punkt 1, er det i saken innhentet to spesialisterklæringer etter det særskilte mandatet gitt av Forsvarsdepartementet. Den første erklæringen ble utarbeidet av psykolog Jan Rimau i februar 2017, den andre av psykolog Arnold Myrvang i februar 2019. Rimau la i sin erklæring til grunn at det var sannsynliggjort årsakssammenheng mellom FN-tjenesten og plager forenlig med PTSD, og vurderte klagers tilstand til å utgjøre en VMI på 25 %. Ved forrige behandling hjemviste

nemnda saken til ny behandling i SPK. Bakgrunnen for dette var at det var grunn til å stille spørsmål ved premissene for Rimaus vurdering. Fra nemndas vurdering av Rimaus erklæring i vedtak 8/2017 hitsettes:

[...] Den sakkyndige har ikke hatt tilgang på medisinske opplysninger eller andre opplysninger som dokumenterer plager etter tjeneste. Han bygger i likhet med de andre som har avgitt erklæring, alene på klagers egen fremstilling av situasjonen, slik han erindrer det nå. Det finnes ingen dokumentasjon på plager eller andre objektive funn som bekrefter klagers fremstilling nå om situasjonen etter tjeneste.

Nemnda er tidligere gjort kjent med at spesialisten som har avgitt erklæringen i den foreliggende sak, har mistet sin autorisasjon til å skrive spesialisterklæringer. Den samme spesialisten har tidligere avgitt erklæringer etter mandatet for den særskilte kompensasjonsordningen. Problemstillingen rundt spesialistens manglende autorisasjon til å utarbeide erklæringer, ble vurdert i sak 10/2016 for Klagenemnda. Følgende hitsettes fra Klagenemndas vedtak i saken:

Under behandlingen av klagen, opplyste SPK at spesialisten hadde mistet sin autorisasjon. SPK kunne ikke opplyse om årsaken til dette, men anførte at dette ikke berørte denne saken. SPK mente at erklæringen derfor kunne legges til grunn. Nemnda kontaktet i samråd med SPK og klagers advokat Statens helsetilsyn, for å få kartlagt årsaken til at spesialisten hadde fått inndratt sin autorisasjon til å avgi sakkyndige vurderinger. Det er opplyst for nemnda at Statens helsetilsyn i vedtak av 12. juli 2017 har fattet vedtak om å begrense psykologens autorisasjon. Fra vedtaksdato kan spesialisten ikke utstede erklæringer etter helsepersonelloven § 15. I vurderingen viser Helsetilsynet til at han i den aktuelle erklæringen ikke tilfredsstilte kravene om varsomhet, nøyaktighet og objektivitet. Erklæringen inneholdt videre opplysninger som ikke var nødvendige for formålet. Psykologen tok ikke i tilstrekkelig grad forbehold om at det var knyttet usikkerhet til grunnlaget som konklusjonene bygger på, og han hadde ikke grunnlag for den diagnostiske vurderingen eller for pasientens anslåtte uføregrad.

Basert på de opplysninger som fremkom i Helsetilsynets sak, er det etter nemndas syn grunn til å stille spørsmål ved spesialistens nøytralitet. Nemnda finner at tilsvarende bastante ord og uttrykk, slik som utdraget fra Helsetilsynets vedtak referer til, også er fremtredende i den foreliggende spesialisterklæringen. Nemnda presiserer at dette beror på en konkret vurdering av erklæringen i denne saken.

[...] Nemnda viser til at den foreliggende spesialisterklæringen er avgitt i det tidsrommet som spesialisten fikk begrenset sin autorisasjon. Den sakkyndige fikk begrenset sin autorisasjon på bakgrunn av at han ikke tilfredsstilte kravene om varsomhet, nøyaktighet og objektivitet. Slik nemnda vurderer den foreliggende spesialisterklæringen, er det åpenbare grunner til å stille de samme spørsmål ved aktuelle erklæring. Et premiss for den sakkyndiges konklusjon er at det foreligger en vesentlig forandring etter tjeneste. Det er ikke objektive holdepunkter for dette i den foreliggende dokumentasjon. Premisset bygger alene på klagers opplysninger til den sakkyndige mer enn 30 år etter tjeneste og flere år etter at kompensasjonsordningen var etablert og bredt kjent blant veteraner.

Den sakkyndige konkluderer i erklæringen med at det er årsakssammenheng mellom klagers psykiske belastningsskade og utenlandstjenesten, mens SPK i sitt vedtak datert 27. februar 2017 ikke finner det tilstrekkelig sannsynliggjort. Med bakgrunn i at den sakkyndige har fått begrenset sin autorisasjon som følge av at han ikke tilfredsstilte kravene om varsomhet, nøyaktighet og objektivitet, er det grunn til å stille spørsmål ved premissene for hans vurdering i denne sak. Det er derfor etter nemndas vurdering rimelig at det innhentes en ny sakkyndig erklæring. I den sammenheng er det vesentlig å få en varsom, nøyaktig og objektiv tilnærming til det faktum at det er et svært langt tidsrom uten noen form for dokumentasjon på

plager, herunder også det faktum at de samtlige av de avgitte erklæringer og uttalelser om tjenesten som årsak, alene baserer seg på klagers helsemessige tilstand nå samt hans egne opplysninger nå om tjenesten og tiden etterpå.

Nemnda fastholder sin vurdering av Rimaus erklæring i vedtak 8/2017. Det er nemndas syn at erklæringen må tillegges liten vekt som bevis i saken.

Psykologspesialist Arnold Myrvang konkluderer i sin erklæring med at klager har pådratt seg PTSD og tilbakevendende depressiv lidelse som følge av tjenesten, og anslår den varige medisinske invaliditeten som følge av dette til 34 %.

Myrvang bygger i likhet med Rimau sin erklæring på klagers egen fortelling, samt komparentopplysninger, uten at dette underbygges av objektiv dokumentasjon. Som det fremkommer over, skal slike opplysninger tillegges liten vekt i bevisvurderingen. Nemnda mener det er en stor svakhet ved Myrvangs erklæring at han ikke problematiserer mangelen på objektive holdepunkter som underbygger klagers egen fortelling. Den sakkyndige problematiserer etter nemndas syn heller ikke i tilstrekkelig grad de opplysningene som faktisk foreligger. Nemnda viser blant annet til journalnotatet av 13. februar 2012 fra [REDACTED] hvor det heter:

«Føler han har «møtt veggen» i dag. Satt seg inni bilen og skulle på jobb og mistet all energi. Klarte ikke reise på jobb. Hatt en del slike følelser siste tid, føler seg energiløs. Klarer ikke helt sette fingeren på hva det er. Mye irriterabel [sic]. Hatt lignende plager ca 2 år siden. Forteller at han alltid har hatt litt problemer med å gå å legge seg og har en tendens til å [sic] bli sittende oppe og sovner i sofaen. Han plerier [sic] ikke ha problemer med å sove når han først [sic] legger seg. Har for mange år siden i [REDACTED] vært soldat i midtøsten og har lurt på selv om det han føler har sammenheng med dette. Har ikke flashbacks eller mye angstsymptomer. Hadde for mange år siden en del innsøvningsvansker, men har ikke problemer med dette nå. Ved spm om han har tenkt på å skade seg selv svarer han at han har tenkt at det hadde vært en lettvin løsning med selvmord, men at han aldri kunne få seg til å gjøre dette og alltid klarer å bli kvitt tanken.»

Nemnda mener det er mulig å tolke dette slik at klager hadde følelsen av å være energiløs cirka to år før konsultasjonen journalnotatet stammer fra, og at dette var første gang disse plagene oppstod. Det fremkommer også at klager ikke har innsøvningsvansker.

SPK viser i sitt vedtak til at nedtegnelser fra Forsvarets personell- og vernepliktsenter (FPVS) Sanitetetskontoret peker mot at tendensen å sitte oppe var kortvarig, og at klagers sykemeldingshistorikk viser at han kun var sykemeldt for søvnplager i fire dager i 1996. Dette problematiseres ikke av Myrvang, som i sin erklæring blant annet skriver:

«Det [REDACTED] mer eller mindre har slitt med kronisk siden avsluttet tjeneste, har vært vedvarende søvnvansker. For hans del har det gitt seg utslag i at han ikke klarer å sovne til vanlig tid, men blir sittende oppe til han er så trøtt at han sovner uansett. Hans forklaring på hvorfor dette natt-mønteret har utviklet seg, ligger i at han aldri har klart å slippe tak i opplevelsene fra lyttepost-tjeneste. Han rapporterer så at han da sover godt når han først sovner. Dette stemmer dog ikke, hans kone kan utfylle at søvnen er svært urolig og ikke av god kvalitet.»

På bakgrunn av overnevnte mener nemnda at erklæringen fra Myrvang har begrenset bevismessig vekt. Nemnda understreker at det er det objektive grunnlaget for Myrvangs rapport som det stilles spørsmål ved, ikke den medisinskfaglige vurderingen.

Ved siden av mangelen på dokumentasjon i journaler som er innhentet, foreligger det heller ikke holdepunkter i øvrig dokumentasjon på at klager har slitt psykisk i årene mellom endt tjenestegjøring i [REDACTED] og konsultasjonen ved [REDACTED] i 2012. Tvert imot ser det ut til at han har fungert godt. Han har tilsynelatende levd et stabilt familieliv med sin kone gjennom mange år, og de har fått [REDACTED] barn sammen. Han har i alle disse årene stått stabilt i arbeid.

Nemnda mener etter dette at det det ikke er tilstrekkelig sannsynliggjort at klager er påført en PTSD eller andre psykiske plager som følge av tjenesten.

Nemnda bemerker at det uansett er vanskelig å se at det er tilstrekkelig årsakssammenheng mellom tjenesten og klagers ervervsuførhet. Det er ingen opplysninger om at han har hatt problemer med å fungere i arbeid før i 2010. Klager ble innvilget 50 % uføretrygd i 2014. Han var da rundt 58 år gammel, og tjenesten lå 34 år tilbake i tid.

Kravet blir etter dette å avslå.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 42 750,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 14,15 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge. SPKs vedtak stadfestes.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning klagen med kr 42 750,- inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, _____

Nora Lund Lefdal
Leder for klagenemnda